

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سازمان تبت احوال کشور

سازمان ثبیت احوال کشور

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴	مقدمه
۶	فصل اول: آشنایی با سازمان ثبت احوال کشور
۷	تاریخچه پیدایش ثبت احوال در ایران
۹	وظائف سازمان ثبت احوال کشور
۱۰	مقررات قانونی
۱۰	چشم انداز سازمان ثبت احوال کشور
۱۱	فعالیت‌ها و برنامه‌ها
۱۲	ساختار تشکیلاتی سازمان ثبت احوال کشور
۱۴	شورای عالی ثبت احوال
۱۴	شبکه اعلام و قایع حیاتی
۱۵	ثبت وقایع حیاتی
۱۷	حفظ اطلاعات شهروندان
۱۷	ثبت نشانی در کشور
۱۸	فصل دوم: اسناد و خدمات ثبت احوال
۱۹	اسناد و مدارک هویتی
۱۹	سند ولادت
۱۹	سند فوت
۱۹	شناسنامه

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۹	کارت های شناسائی ملی و هوشمند
۲۹	ویژگی کارت ملی هوشمند
۳۱	ارتقاء ضریب حفاظتی و امنیتی اسناد و مدارک صادره
۳۲	فصل چهارم: ثبت احوال و دولت الکترونیک
۳۳	نقش ثبت احوال در دولت الکترونیک
۳۴	ایجاد شبکه درون و برون سازمانی برای ارائه خدمات (استعلام الکترونیک)
۳۴	تولید و انتشار داده آماری
۳۵	سامانه استعلام الکترونیکی هویت ملی
۳۶	ارائه خدمات به صورت الکترونیکی
۳۶	دفاتر پیشخوان دولت
۳۷	ثبت احوال و مشارکت در طرح اقتصادی دولت
۳۸	فصل پنجم: خدمات ثبت احوال به ایرانی های ساکن خارج از کشور و اتباع خارجی ساکن ایران
۳۹	خدمات به ایرانیان ساکن خارج از کشور
۴۰	ارائه خدمات ثبتی به اتباع سایر کشورها، ساکن در ایران
۴۰	ثبت ولادت
۴۰	ثبت وفوت
۴۰	ثبت ازدواج و طلاق
۴۱	نتیجه گیری

صفحه	عنوان
۲۰	کارت شناسائی ملی
۲۰	گواهی فوت
۲۰	گواهی ولادت اتباع خارجی
۲۰	تجدید مدارک
۲۱	تعرفه خدمات ثبت احوال
۲۱	ثبت ولادت
۲۲	ثبت فوت
۲۲	ثبت ازدواج و طلاق
۲۳	انتخاب نام
۲۳	نام خانوادگی
۲۴	تغییر نام خانوادگی
۲۴	تغییر و اصلاح مندرجات اسناد ثبت احوال
۲۴	مراجع قضائی
۲۴	هیأت های حل اختلاف
۲۵	کمیسیون تغییر سن
۲۶	فصل سوم: پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور
۲۷	مرکز داده ها
۲۸	شماره شناسایی ملی و کاربرد آن

اتکاء و کم هزینه تر و همواره در دسترس بوده لذا برای تصمیم گیرندگان و مدیران سطوح عالی در زمینه های اجتماعی، اقتصادی، آموزشی، بهداشتی و... قابل استناد و عمل می باشد.

تغییر و تحولات سریع کشورمان در زمینه های مختلف از یک طرف و رشد جمعیت از سوی دیگر، سازمان ثبت احوال کشور جمهوری اسلامی ایران را برآن داشت تا برای دسترسی به مفهوم «**هویت الکترونیکی**» به عنوان زیر ساخت **دولت الکترونیکی** با استعانت از خداوند متعال و مساعدت دولت محترم و مددکارکنان خدمت خود در اقصی نقاط کشورمان با بکارگیری سیستم های پیشرفته مکانیزه پایگاه اطلاعات جمعیت کشور را بوجود آورد و - با اختصاص شماره ملی منحصر به فرد به آحاد مردم، صدور کارت شناسائی ملی برای ۱۰۰٪ واجدین شرایط، ایجاد شبکه بر خط (on line) دستگاه های دولتی با پایگاه مذکور، پوشش ثبت وقایع حیاتی و رشد نرخ های آن نسبت به گذشته، مدیریت وقایع حیاتی شهروندان در ارائه آمار و گزارشات جمعیتی، صدور شناسنامه ها به صورت مکانیزه، ایجاد زیرساخت صدور کارت ملی هوشمند و انشاء اله عملیاتی شدن آن در سال آتی -از ساختار سنتی خود به عنوان یک سازمان کهن در نظام اداری کشورمان گذر کرده و به ایجاد ثبت احوال نوین به عنوان محور توسعه پایدار نائل گردد. و در این راستا به حمداله موجبات ارائه خدمات و پاسخگویی به موقع مردم عزیز کشورمان بیش از پیش فراهم شده است.

در کتاب حاضر خوانندگان عزیز، در پنج فصل شامل: سازمان ثبت احوال کشور، اسناد و خدمات آن، پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور، نقش ثبت احوال در دولت الکترونیک، خدمات ثبت احوال به ایرانیان مقیم خارج از کشور و خارجیان ساکن ایران به صورت مختصر و مفید آشنا می گردند امید است مورد استفاده قرار گرفته و از نظرات ارشادی شما بهره مند گردیم.

در پایان لازم می دانم از تلاش وافر آقای احسان پورمننتی جانشین محترم معاون امور اسناد هویتی و آقای حمید شجاعی کارشناس خبره اداره کل اسناد هویتی سازمان جهت تدوین این مجموعه و از آقای محمود حلیمی مشاور محترم سازمان در امور بین الملل، خانم زینب قبلعلی به خاطر تلاش مستمر و دائم برای تهیه و چاپ این کتاب و همچنین از آقای رضا ایرجی معاون محترم دفتر ارزیابی عملکرد و پاسخگویی به شکایات سازمان به جهت جمع بندی و ویراستاری آن تشکر و قدردانی نمایم.

محمد ناظمی اردکانی

معاون وزیر کشور و رییس سازمان ثبت احوال

مقدمه

سازمان ثبت احوال کشور به دلیل ثبت وقایع حیاتی مردم شامل ولادت، وفات، ازدواج و طلاق و به تبع آن صدور اسناد هویتی و تابعیتی و تحویل شناسنامه به عنوان سند مادر به «اتباع ایرانی» برای شناسائی و دریافت خدمات فردی در محدوده جغرافیای سیاسی کشورمان، از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده و از این جهت در ردیف سازمان های حاکمیتی کشور قرار گرفته است.

مردم عامل اصلی و تعیین کننده در حجم وظائف و فعالیتها، در گستره سازمان و تشکیلات ثبت احوال شناخته می شوند و نظام حقوقی به ویژه حقوق خصوصی قانون مدنی و قانون تابعیت عمده ترین نرم افزار امور احوال شخصیه تلقی می گردد.

نقش ثبت احوال برای اعمال حقوق شهروندی و استقرار دموکراسی و فراهم نمودن مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خود در رسیدن به توسعه اجتماعی قابل اهمیت بوده و از بعد امنیتی نیز علاوه بر اینکه **مرزبان حریم هویت و تابعیت کشور** شناخته می گردد اطلاعات آماری آن نیز که به صورت ثبتی تولید می شود، نسبت به سایر شیوه های گردآوری آماری قابل

تاریخچه پیدایش ثبت احوال در ایران

در پی تغییر و تحولات اجتماعی و سیاسی در قرون اخیر، نوسازی و بازسازی ساختار پیچیده اداری کشورها الزامی شد تا امکان ارائه خدمات شهروندی نظیر خدمات بهداشتی، آموزشی، رفاهی و... فراهم آید. اما برنامه‌ریزی و تامین این خواسته‌ها خود مستلزم شناسایی و ثبت هویت اتباع کشورها بود تا امکان ارائه این خدمات فراهم آید. تاریخچه ثبت احوال به صورت یکپارچه و منسجم در جهان مربوط به قرن نوزدهم میلادی است و در ایران پس از تصویب قانون ثبت احوال در سال ۱۲۹۵ هـ.ش سرانجام در سوم دی ماه سال ۱۲۹۷ بر اساس مصوبه شماره ۱۱۶۷ هیات وزیران با صدور اولین سند سجلی و شناسنامه به نام خانم فاطمه ایرانی کار تنظیم اسناد و توزیع شناسنامه توسط مأموران شهرداری بین مردم در شهر تهران شروع شد. سپس به موجب قانون مصوب ۲۴ خرداد سال ۱۳۰۴ مجلس و قوت تدریجاً اداراتی به نام «احصائیه و سجل احوال» در سایر شهرستانهای کشور برای ثبت وقایع چهارگانه و صدور شناسنامه زیر نظر وزارت کشور دایر گردید. در سال ۱۳۱۸ امر سرشماری هم به وظائف این اداره اضافه شد، به طوریکه در سال ۱۳۲۰ نام این اداره به «اداره کل آمار و ثبت احوال کشور» تغییر نمود و متعاقباً در سال ۱۳۴۷ بخش آمار از ثبت احوال منتزع و «اداره کل ثبت احوال کشور» ایجاد گردید. در سال ۱۳۵۵ قانون «سازمان ثبت احوال کشور» به تصویب و بنابر ضرورت ناشی از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران بازنگری و اصلاحاتی در قانون مزبور در سال ۱۳۶۳ توسط مجلس شورای اسلامی به عمل آمد و تا کنون ملاک عمل و اقدام می‌باشد.

آشنایی با سازمان ثبت احوال کشور

فصل

- تاریخچه پیدایش ثبت احوال در ایران
- وظایف سازمان ثبت احوال کشور
- مقررات قانونی
- چشم‌انداز سازمان ثبت احوال کشور
- فعالیت‌ها و برنامه‌ها
- ساختار تشکیلاتی سازمان ثبت احوال کشور
- شورای عالی ثبت احوال
- شبکه اعلام و قایع حیاتی
- ثبت وقایع حیاتی
- حفظ اطلاعات شهروندان
- ثبت نشانی در کشور

در دهه اخیر نیز با ظهور و بروز تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات و معطوف شدن توجه دولت به این فرصت جهت ارائه خدمات الکترونیکی به شهروندان، قانون الزام اختصاص شماره ملی و کدپستی توسط مجلس شورای اسلامی تصویب و به موجب آن ایجاد زیر ساخت اطلاعاتی دولت الکترونیک به سازمان ثبت احوال واگذار گردید. از این روی این سازمان با تشکیل پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور، اختصاص شماره ملی یکه به آحاد مردم و صدور کارت شناسایی ملی برای واجدین شرایط و ایجاد شبکه ارتباطی برخط (on-line) دستگاهای دولتی با پایگاه مذکور موفق به ایجاد نظام ثبت احوال نوین، پاسخگویی سریع به مردم، مدیریت وقایع حیاتی شهروندان، ارائه آمار گزارش جمعیتی کشور، شکل گیری مفهوم « هویت الکترونیکی » به عنوان یکی از مهمترین زیر ساخت دولت الکترونیک گردید.

با عنایت به مراتب سازمان ثبت احوال کشور با ثبت وقایع حیاتی و رسمیت بخشیدن به هویت اتباع کشور نه تنها زمینه دریافت حقوق شهروندی را برای آحاد جامعه فراهم می سازد، بلکه با تامین نیازهای آماری و ایجاد بسترهای اطلاعات انسانی یاریگر دولت جمهوری اسلامی ایران جهت انجام سیاست گذاری و اجرای برنامه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و اداری بوده است.

وظایف سازمان ثبت احوال کشور

برابر ماده ۱ قانون ثبت احوال وظایف سازمان عبارتند از:

- ا. ثبت ولادت و صدور شناسنامه
- ب. ثبت واقعه وفات و صدور گواهی وفات
- ج. تعویض شناسنامه های موجود در دست مردم
- د. ثبت ازدواج و طلاق و نقل تحولات
- ه. ثبت ولادت و وفات اتباع خارجه و صدور گواهی
- و. تنظیم دفاتر ثبت کل وقایع و نام خانوادگی
- ز. جمع آوری و تهیه آمار انسانی سراسر کشور و انتشار آن
- ح. وظائف مقرر دیگری که طبق قانون به عهده سازمان گذاشته شده است

سایر قوانین کشور نیز وظایفی را برای سازمان ثبت احوال تعیین کرده اند که مهم ترین آنها عبارتند از:

- ا. اعلام مشخصات پسران مشمول خدمت وظیفه عمومی
- ب. ایجاد پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور
- ج. اختصاص شماره ملی به کلیه اتباع ایران
- د. صدور کارت های شناسائی ملی و متعاقب آن هوشمند ملی
- ه. اعلام کودکان واجب التعلیم
- و. همکاری با مراجع رسمی برگزار کننده انتخابات مانند وزارت کشور و شورای نگهبان قانون اساسی در انتخابات (مجلس خبرگان رهبری، ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی، شوراهاى اسلامى شهر و روستا)

مقررات قانونی

آیین نامه های اجرایی قانون مشترکاً توسط وزارت کشور و وزارت دادگستری تهیه و به تصویب هیات وزیران می‌رسد و در کنار آن شورای عالی ثبت احوال دستورالعمل‌های اجرایی و رویه‌های سجلی را تصویب می‌کند. همچنین در قانون مدنی ایران نیز به موضوع ثبت احوال و اسناد آن پرداخته است و موادی از این قانون با امور ثبت احوال مرتبط هستند.

مقررات کیفری ثبت احوال مصوب مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام است و در قانون مجازات اسلامی نیز ضمانت اجرایی کیفری برای نقض مقررات ثبت احوال پیش بینی شده است. مطابق قانون ایران، آراء وحدت رویه دیوان عالی کشور و دیوان عدالت اداری در حدود صلاحیت آنها برای دستگاه‌های دولتی از جمله سازمان ثبت احوال کشور لازم‌الرعايه می‌باشد.

چشم انداز سازمان ثبت احوال

در جمهوری اسلامی ایران برای دست یافتن به اهداف بلند انقلاب اسلامی و توسعه همه جانبه کشور با تصویب مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، چشم انداز ایران در افق ۱۴۰۴ مشخص گردیده است. لذا در این راستا سازمان ثبت احوال ایران متناسب با این چشم انداز در افق ۱۴۰۴ سازمانی خواهد بود:

«باد گیرنده، اثر بخش، نظام مند، تحول گرا برای عرضه خدمات جامع الکترونیک در زیر ساخت‌های دولت الکترونیک، با ایجاد پایگاه اطلاعات شناسایی ایرانیان و انتشار روزآمد آمار تحولات جمعیتی و کسب رتبه اول در منطقه».

فعالیت‌ها و برنامه‌ها

فعالیتها و برنامه‌های یکساله در سازمان ثبت احوال کشور در قالب تفاهم نامه های منعقد با حوزه‌های ستادی و استانی برای دستیابی به چشم انداز سازمان در افق سال ۱۴۰۴ با محوریت اهداف کلان و راهبردی بلند مدت به شرح ذیل الذکر مورد ارزیابی قرار می‌گیرد:

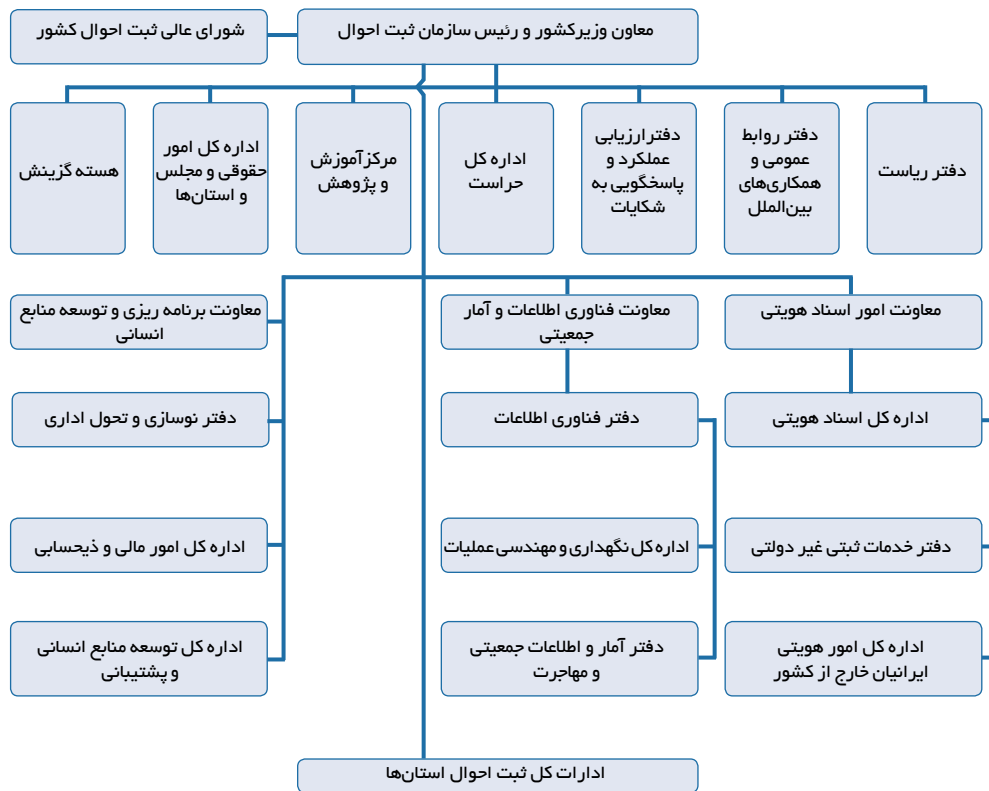
اهداف کلان و راهبردی

۱. افزایش کارایی و ارتقاء بهره‌وری سازمان
۲. ارتقاء مستمر کیفیت و کمیت نحوه ارائه خدمات
۳. استقرار سازمان الکترونیک
۴. تولید و انتشار آمار و اطلاعات جمعیتی ایرانیان
۵. استقرار نظام جامع شناسایی ایرانیان
۶. اتقان اسناد سجلی و مدارک هویتی
۷. ساماندهی ثبت وقایع حیاتی و مهاجرت در کشور
۸. حساس سازی و ارتقاء آگاهی‌های عمومی
۹. اصلاح نظام بودجه ریزی سازمان با رویکرد تعریف و تامین منابع مورد نیاز

ساختار تشکیلاتی سازمان ثبت احوال

سازمان ثبت احوال کشور از نظر حقوقی سازمانی مستقل بوده و زیر نظر وزارت کشور قرار دارد. از نظر تشکیلات داخلی دارای ستاد مرکزی با ۳ حوزه شامل معاونت های امور اسناد هویتی، فناوری اطلاعات و آمار جمعیتی، برنامه ریزی مدیریت و توسعه منابع انسانی و ۱۶ اداره کل، دفتر و مرکز است که وظیفه سیاستگذاری، هماهنگی و نظارت بر فعالیت ها را بر عهده دارند و ۳۱ اداره کل در استان ها که وظیفه هماهنگی و نظارت بر عملیات اجرایی تعداد ۱۰۰۴ اداره در شهرستانها و مراکز بخش ها و شعبات و نواحی و مناطق کلان شهرها و نیز نمایندگی ها را در سراسر کشور بهعهده دارند. در کنار وظایف و اختیارات مشخص رئیس سازمان - برای ایجاد همگرایی و تسهیل در سیاستگذاری و عملیات اجرایی - شورای عالی ثبت احوال قرار دارد که وظایفی نظیر بررسی و پیشنهاد اصلاحی سیستمها و روش های فنی، تصویب و صدور دستورالعمل ها و مقررات جدید، اصلاح فرمها و مدارک و... را بهعهده دارند. ضمناً در مواردی که طرحها و برنامه های سازمان جنبه ملی داشته باشند این طرح ها با پیشنهاد وزارت کشور و تصویب در هیات دولت یا مجلس شورای اسلامی جنبه اجرایی به خود می گیرد. کل کارکنان رسمی سازمان (ستاد و صف) ۴۹۷۷ نفر می باشند که از این تعداد ۳۸۵۰ نفر (۷۷٪) مرد و ۱۱۲۷ نفر (۲۳٪) زن می باشند.

شورای عالی ثبت احوال

برای مطالعه و پیشنهادهای فنی و آماری و اظهار نظر درباره اصلاح یا تغییر فرم‌های سجلی و آماری و نحوه جمع‌آوری و انتشار آنها و تهیه دستورالعمل‌ها و روش‌های فنی سجلی و نحوه جمع‌آوری اوراق باطله و تنظیم و نگهداری و حفاظت اسناد و مدارک سجلی شورایی در مرکز سازمان ثبت احوال کشور به نام شورای عالی ثبت احوال تشکیل می‌شود.

اعضای این شورا عبارتند از:

- أ. رئیس سازمان ثبت احوال کشور یا قائم مقام او
- ب. یک نفر از استاتید دانشکده حقوق به انتخاب رئیس دانشگاه تهران
- ج. نماینده مرکز آمار ایران
- د. یک نفر از قضات دادگستری به انتخاب وزیر دادگستری
- ه. یک نفر از کارکنان با تجربه و مطلع سازمان ثبت احوال

ریاست شورا با رئیس سازمان یا قائم مقام وی خواهد بود شورای عالی ثبت احوال هم‌اکنون دارای کمیته‌های تخصصی حقوقی و سجلی، آماری و انفورماتیکی است که از مدیران و کارشناسان با تجربه سازمان تشکیل شده است.

شبکه اعلام وقایع حیاتی

با وجودیکه براساس قانون ثبت احوال اشخاصی که از وقوع ولادت یا وفات اطرافیان خود با خبر می‌شوند، موظفند با مراجعه به ادارات ثبت نسبت به اعلام و ثبت واقعه اقدام نمایند، معهداً به دلیل محدودیت دسترسی برخی از ساکنین مناطق روستایی و عشایری به ادارات ثبت احوال امکان مراجعه حضوری همه اشخاص و ثبت واقعه در مهلت‌های قانونی وجود ندارد. لذا برای رفع این معضل سازمان ثبت احوال در کنار تشویق و ترغیب مردم به مراجعه حضوری به ادارات

ثبت احوال و ثبت وقایع در مهلت‌های تعیین شده، ساز و کارهای لازم را جهت ثبت وقایع آندسته از افرادی که مراجعه حضوری آنها با مشکل همراه است، تدارک دیده است. یکی از این راهکارها تشکیل شبکه اعلام ثبت وقایع حیاتی با مشارکت عوامل اجرایی دستگاه‌های دولتی مستقر در روستاها و مناطق عشایری مثل خانه‌های بهداشت، دهیاران، آموزگاران، دفاتر پستی و تعاونی‌های روستایی و عشایری و در مناطقی که این نماینده‌ها وجود نداشته باشند از طریق افراد معتمد محلی انجام می‌گیرد. این نمایندگی‌ها علاوه بر اینکه وظیفه دارند به محض وقوع هر گونه واقعه ولادت یا وفات موضوع را حداکثر ظرف ۳ روز به اداره ثبت احوال معین اطلاع دهند، با بهره‌گیری از نظرات آنها سازمان ثبت احوال را جهت ثبت مطلوب تر فعالیتها نیز یاری می‌دهند. هم‌اکنون این شبکه متشکل از ۵۳ هزار نمایندگی در سراسر کشور به عنوان بازوان اجرایی ادارات ثبت احوال فعالیت دارند و وقایع را به اطلاع می‌رسانند. بر اساس این گزارشات ادارات ثبت احوال با اعزام اکیپهای سیاردر قالب ماموریت‌های دهگردشی به مناطق مربوطه وقایع حیاتی را ثبت می‌نمایند.

ثبت وقایع حیاتی

ثبت وقایع حیاتی شامل ولادت، وفات، ازدواج و طلاق از اصلی‌ترین فعالیت‌های سازمان ثبت احوال کشور است و سایر فعالیت‌های سازمان (از جمله ایجاد و روز آمد سازی پایگاه اطلاعات جمعیتی-مرکز داده- و تولید و انتشار آمار و اطلاعات جمعیتی) وابسته به آن است. این بخش از فعالیت سازمان تعیین‌گر- نظام هویتی تابعیتی اتباع کشور - و تامین کننده نیازهای آماری و اطلاعات انسانی کشور است. به نحوی که مبنای دریافت خدمات و برخورداری از حقوق شهروندی (از طریق مدارک شناسایی) و همچنین نظام برنامه‌ریزی و سیاستگذاری کلان دولتی و توسعه و تحول اداری بخش‌های اداری قویاً وابسته به آن است. به عبارتی وقایع حیاتی نشانگر قوی وضعیت جمعیتی هر کشور و تغییر و تحولات اجتماعی آن است. و تنها با ثبت به موقع این وقایع می‌توان از تغییر و تحولات جمعیتی آگاهی یافت. مواردی مانند نرخ رشد (ولادت، وفات، ازدواج و طلاق)، هرم سنی جمعیت، علل مرگ و میر، توزیع جغرافیایی، منطقه ای و سنی جمعیت ... شاخص‌های اساسی برای سیاستگذاری کلان کشور در حوزه‌های بهداشتی، آموزشی و رفاهی می‌باشد که از طریق ثبت

به موقع وقایع ۴ گانه بدست می آید. و بعلاوه اساس تشکیل و روزآمد سازی پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور (پایگاه داده) - که خود زیر ساخت اطلاعاتی دولت الکترونیک می باشد- اطلاعات حاصل از ثبت وقایع حیاتی می باشد. علی رغم گستره پراکندگی وسیع جغرافیای کشور و همچنین مهلت های قانونی در نظر گرفته شده برای ثبت ولادت در ۱۵ روز و وفات در ۱۰ روز این سازمان تلاش دارد تا این وظیفه مهم و اساسی که سایر فعالیتهای کشور وابستگی قوی به آن دارند را به نحو احسن به انجام رساند و در این خصوص کارنامه موفق از خود نشان داده است. به عبارت دیگر با در نظر گرفتن تاکید قانون گذار مبنی بر ثبت وقایع در مهلت های قانونی و سکونت قریب به ۴۰٪ از جمعیت کشور در مناطق روستایی و عشایری و دسترسی نامناسب به مراکز ثبت احوال، اهمیت و حساسیت موضوع معلوم می گردد. لذا سازمان با بسیج منابع و امکانات خود در حد مقدور (مانند اعزام گروه های سیار به مناطق دور دست، ایجاد شعباتی در بیمارستان ها و آرامستان ها و همچنین استفاده از پتانسیل های سایر دستگاه های حقوقی و افراد حقیقی مستقر در روستاها و مناطق عشایری نظیر آموزگاران، بهداشت یاران، دهیاران و شورا های اسلامی و معتمدین محلی) تلاش دارد تا این وظیفه مهم و اساسی به طور مطلوب و مستمر انجام گیرد. برابر آمارهای ثبتی روند شاخص ها در کلیه موارد در سال ۱۳۸۹ نسبت به سال قبل از آن، از رشد مثبتی برخوردار بوده است.

نوع واقعه	سال		۱۳۸۸		۱۳۸۹		درصد تغییر کل	درصد تغییر قانونی
	کل	مهلت قانونی	کل	مهلت قانونی				
ولادت	۱۳۴۸۵۴۶	۱۱۷۴۱۵۸	۱۳۷۳۴۲۰	۱۲۳۹۱۸۸	۱/۸۴	۵۳/۵+		
وفات	۳۹۳۵۱۴	۲۹۳۹۷۹	۴۳۳۵۰۸	۳۱۲۳۷۳	+۱۰/۱۹%	۶/۲+		
ازدواج	۸۹۰۲۰۸		۹۷۴۸۷۶		+۹/۵%	-		
طلاق	۱۲۵۷۴۷		۱۳۶۰۸۱		+۸/۲۱%	-		

حفظ اطلاعات شهروندان

برای رعایت حریم خصوصی افراد و آرامش روحی آنها به موجب قانون ثبت احوال هیچ کس حق افشای اطلاعات مندرج در اسناد ثبت احوال و پایگاه اطلاعات جمعیتی را ندارد مگر به حکم قانون. از این رو این اطلاعات حفاظت شده و از دسترس افراد غیر مجاز خارج هستند و افشای اطلاعات اسناد سجلی افراد صرفاً برای صاحب سند و در موارد قانونی به درخواست مقامات قضایی و دولتی ذیصلاح با درخواست کتبی امکان پذیر است. در قانون مجازات اسلامی و هیات های رسیدگی به تخلفات اداری کارکنان، ضمانت اجرای لازم از جمله کیفر برای عدم رعایت این موضوع پیش بینی شده است.

ثبت نشانی در کشور

به موجب قانون الزام اختصاص شماره ملی و کدپستی کلیه شهروندانی که به سن ۱۵ سال می رسند موظفند در هنگام ارائه درخواست کارت شناسایی ملی آخرین نشانی و کدپستی خود را در فرمهای مربوطه درج نمایند. از سویی سازمان ثبت احوال کشور نیز در کنار تشکیل پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور، بانک اطلاعات نشانی و کدپستی افراد را تشکیل داده تا امکان مبادله اطلاعات آن را برای دستگاه های مجاز فراهم آید. همچنین براساس مقررات موجود صاحب کارت شناسایی مکلف است هر گونه تغییر در محل سکونت خود را ظرف مدت ۱۵ روز از طریق اداره ثبت احوال محل سکونت یا پورتال سازمان، دفاتر خدمات ثبتی غیر دولتی، نمایندگی های خارج از کشور و یا سازمانهایی که خدمات خود را بر اساس آدرس ارائه می نمایند، به سازمان ثبت احوال کشور اعلام نمایند. شرکت پست جمهوری اسلامی ایران نیز موظف است بانک اطلاعات نشانی و کدپستی کلیه نقاط و اماکن کشور را تهیه و به روز رسانی نماید و این اطلاعات را در اختیار ثبت احوال قرار دهد. بعلاوه دستگاه هایی که خدمات آنها وابسته به محل سکونت است از جمله راهنمایی و رانندگی، شهرداری، گذرنامه، تلفن سیار و... موظفند قبل از ارائه هر گونه خدمت نشانی اعلامی از سوی متقاضی را با نشانی مندرج در پایگاه اطلاعات جمعیتی تطبیق داده و در صورت یکسان بودن دو نشانی خدمات ارائه گردد، در غیر اینصورت ارائه خدمت موقوف به اصلاح نشانی در پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور خواهد بود.

اسناد و مدارک هویتی

پس از ثبت وقایع ولادت و وفات اشخاص حسب مورد مدرک هویتی صادر می‌شود. به موجب قانون مدنی اسناد و مدارک ثبت احوال در زمره اسناد رسمی هستند مگر آنکه بر اساس احکام قضایی یا تصمیم هیات های حل اختلاف تغییر و یا ابطال گردند. مهم ترین اسناد عبارتند از:

۱. سند ولادت:

سند ولادت سندی است که واقعه ولادت در آن ثبت می‌گردد و بعنوان سندی ریشه ای و پایه ای در ادارات ثبت احوال نگهداری می‌گردد. در این سند کلیه اطلاعات مربوط به نوزاد از جمله مشخصات نوزاد (نام، نام خانوادگی) زمان و محل تولد، جنس، مشخصات والدین، مستند ثبت (شهود یا گواهی پزشک)، محل سکونت والدین و... درج می‌گردد و پس از تایید و امضا والدین توسط مامور امضا و مهر می‌شود.

۲. سند فوت:

فوت اشخاص در دفاتر مخصوص فوت به ثبت می‌رسد و اطلاعاتی چون نام و نام خانوادگی، جنسیت متوفی، زمان، محل، علت فوت و مرجع اعلام کننده و... در آن ثبت می‌شود. و سپس به رویت و امضاء اعلام کننده رسیده و توسط مامور نیز امضاء و مهر می‌گردد.

۳. شناسنامه:

برای کلیه اتباع ایرانی پس از ثبت واقعه ولادت شناسنامه صادر می‌شود. شناسنامه شامل اطلاعات فردی، مشخصات والدین، محل و تاریخ تولد، محلی برای ثبت اطلاعات مربوط به ازدواج و طلاق و فوت و... می‌باشد. شناسنامه به صورت دفترچه ای و با ویژگی حفاظتی و امنیتی غیر قابل جعل صادر می‌گردد و در هر نوبت صدور تغییرات آن به پایگاه اطلاعات جمعیت کشور انتقال و ثبت می‌گردد. شناسنامه اشخاص زیر ۱۵ سال فاقد صفحه ازدواج، طلاق و محل عکس است.

فصل ۲

اسناد هویتی و خدمات ثبت احوال

- اسناد و مدارک هویتی
  - سند ولادت
  - سند فوت
  - شناسنامه
  - کارت شناسائی ملی
  - گواهی فوت
  - گواهی ولادت اتباع خارجی
  - تجدید مدارک
- تعرفه خدمات ثبت احوال
  - ثبت ولادت
  - ثبت فوت
  - ثبت ازدواج و طلاق
  - انتخاب نام
  - نام خانوادگی
  - تغییر نام خانوادگی
- تغییر و اصلاح مندرجات اسناد ثبت احوال
  - مراجع قضائی
  - هیات های حل اختلاف
  - کمیسیون تغییر سن

۴. کارت شناسایی ملی:

برای کلیه اشخاص بالای ۱۵ سال کارت شناسایی ملی صادر می‌شود. این کارت دارای اطلاعات فردی، شماره ملی و کدپستی محل سکونت است و به صورت متمرکز در ستاد سازمان صادر و دارای اعتبار ۷ ساله است و در صورتی که تغییری در مشخصات شناسنامه ای (نظیر تغییر نام، نام خانوادگی و...) حاصل شود و یا محل سکونت اشخاص تغییر یابد، کارت تعویض می‌گردد.

۵- گواهی فوت:

پس از ثبت واقعه فوت گواهی فوت صادر و به بستگان وی تحویل می‌شود. این گواهی به منظور پیگیری امور حقوقی متوفی صادر می‌گردد و به جای شناسنامه ابطال شده در مراجع رسمی و قضایی اعتبار خواهد داشت.

۶- گواهی ولادت اتباع خارجی:

پس از ثبت واقعه ولادت اتباع خارجی برای آنان گواهی مخصوصی صادر می‌شود. این اشخاص تا سن ۱۸ سالگی از این گواهی استفاده می‌نمایند و در صورت تمایل و با رعایت شرایطی می‌توانند از طریق مراجع ذیصلاح به تابعیت دولت ایران درآیند و شناسنامه دریافت نمایند. بعلاوه از این گواهی به منظور پیگیری امور حقوقی افراد در کشور متبوع خود نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تجدید مدارک:

چنانچه اسناد و مدارک در اختیار اشخاص، به دلایلی مفقود گردد و یا از بین برود حسب مورد بلافاصله و با رعایت مهلت‌های زمانی مجدداً مدارک صادر می‌شود.

تعارف و خدمات ثبت احوال:

ثبت واقعه ولادت و فوت در ایران رایگان است اما سایر خدمات ثبت احوال در قبال دریافت وجه صورت می‌گیرد. میزان وجوه دریافتی با تصویب مجلس شورای اسلامی و یا در مواردی که مجلس اجازه داده است با تصویب هیات وزیران خواهد بود و مهمترین خدمات ثبت احوال عبارتند.

۱. ثبت ولادت

ولادت هر فرد در ایران اعم از این که پدر و مادر طفل ایرانی یا خارجی باشد باید به نماینده یا مامور ثبت احوال اعلام شود. ثبت ولادت به وسیله نماینده یا مامور ثبت احوال در سند ولادت به ثبت می‌رسد. مهلت اعلام ولادت پانزده روز از تاریخ تولد طفل است. روز ولادت و تعطیل رسمی بعد از آن آخرین روز مهلت محسوب نمی‌شود.

اعلام کنندگان:

اعلام کنندگان ولادت به ترتیب اشخاص زیر خواهند بود:

۱. پدر یا جد پدری
۲. مادر در صورت غیبت پدر
۳. وصی یا قیم یا امین
۴. اشخاصی که قانوناً عهده‌دار نگهداری طفل هستند
۵. متصدی یا نماینده موسسه‌ای که طفل به آنجا سپرده شده است

هرگاه والدین طفل معلوم نباشند با نام خانوادگی آزاد و نام های فرضی در محل اسامی والدین تنظیم می‌شود. موضوع فرضی بودن اسامی پدر و مادر در شناسنامه منعکس نمی‌شود.

هر گاه ازدواج والدین به ثبت نرسیده باشد اعلام ولادت و امضای اسناد کودک متفقاً بر عهده پدر و مادر خواهد بود. اگر کودک فاقد پدر و مادر باشد مامور ثبت احوال ولادت او را ثبت و شناسنامه را برای اقدام قانونی به دادستان محل تحویل می‌دهد.

ولادت به استناد گواهی پزشک یا ماما ثبت می‌گردد، در غیر اینصورت با شهادت دو نفر گواه به ثبت خواهد رسید.

۲- ثبت فوت:

وفات هرکس اعم از ایرانی یا خارجی و همچنین ولادت طفل مرده بدنیا آمده یا طفلی که بلافاصله پس از تولد بمیرد باید در ثبت احوال به ثبت برسد.

واقعه وفات با تصدیق پزشک و در صورت نبودن پزشک با حضور دو نفر گواه در دفتر مخصوص فوت به ثبت رسیده و بعلاوه مراتب فوت در سند ولادت و شناسنامه متوفی و سند ولادت پدر و مادر وی و همچنین پایگاه اطلاعات جمعیتی ثبت خواهد شد

در زمان بروز موانع و حوادث غیر مترقبه مانند زلزله، سیل، ... مقامات انتظامی یا امدادی مکلفند مشخصات مردگان را به ثبت احوال اعلام نمایند ثبت وفات فرضی اشخاص و مفقود الاثر با حکم مراجع قضائی خواهد بود.

مهلت اعلام وفات ده روز از تاریخ وقوع یا وقوف بر آن است. روز وفات و تعطیل رسمی بعد از آخرین روز مهلت محسوب نمی‌شود.

اعلام کنندگان:

اعلام وفات و امضای سند فوت به عهده اشخاص زیر است:

۱. نزدیک ترین خویشاوند متوفی که در موقع فوت حاضر بوده است.
۲. متصدی یا صاحب مکانی که وفات در آن رخ داده است یا نماینده او.
۳. هر شخصی که در موقع وفات حاضر بوده است.
۴. ماموران انتظامی یا دهیار.
۵. متصدیان آرامستان و دفن.

۳- ثبت ازدواج و طلاق:

در جمهوری اسلامی ایران وقایع ازدواج و طلاق در دفاتر ازدواج و طلاق که وابسته به قوه قضائیه است به ثبت می‌رسد. بعلاوه در کنار آن مسئولین دفاتر مکلفند وقایع ثبت شده را هر ۱۵ روز یکبار به صورت الکترونیکی به اداره ثبت احوال محل تحویل و اعلام نمایند تا طی گردشکار مربوطه در اسناد سجلی زوجین ثبت گردد.

در اسناد سجلی اتباع ایرانی در ثبت احوال کلیه تحولات ازدواج و طلاق افراد به ثبت می‌رسد لیکن در شناسنامه فقط آخرین ازدواج و یا طلاقی که به قوت خود باقی است ثبت خواهد شد.

۴- انتخاب نام:

انتخاب نام با اعلام کننده است. نام باید یک نام ساده یا مرکب که عرفاً یک نام محسوب می‌شود انتخاب شود. انتخاب نام های زشت یا زننده، مخالف جنس و مغایر با فرهنگ دینی و ملی ممنوع است.

تشخیص نام های ممنوع با شورای عالی ثبت احوال است که این شوراها با استفاده از اساتید دانشگاه و متخصصان مربوط و با توجه به عرف ملی و منطقه ای در خصوص نام ها، اظهار نظر می کنند. انتخاب نام اقلیت های دینی شناخته شده در قانون اساسی مطابق زبان و فرهنگ دینی آنان صورت می گیرد.

۵- نام خانوادگی:

مطابق قانون هر کس باید دارای نام خانوادگی باشد. نام خانوادگی فرزند همان نام خانوادگی پدر است و اشخاص بالای ۱۸ سال می توانند برای خود نام خانوادگی دیگری انتخاب نمایند.

در موقع انتخاب یا تغییر نام خانوادگی باید حق تقدم دارندگان نام خانوادگی رعایت شود. حق تقدم با کسی است که در قلمرو اداره ثبت احوال محل صدور شناسنامه نام خانوادگی را برای اولین بار، نام خود ثبت نموده باشد. این حق به عنوان حقوق معنوی والدین به فرزندان انتقال می یابد. صاحب حق تقدم یا فرزندان وی می توانند به دیگران اجازه دهند که از نام خانوادگی آنها استفاده شود.

زن می تواند بدون رعایت حق تقدم و در صورت تمایل از نام خانوادگی همسرش استفاده نماید و در صورت طلاق ادامه استفاده از نام خانوادگی موکول به اجازه همسر خواهد بود.

در مواردی که نام خانوادگی آزاد باشد معنی در انتخاب آن توسط افراد وجود ندارد.

۶- تغییر نام خانوادگی:

مطابق قانون ثبت احوال، تغییر نام خانوادگی با سازمان ثبت احوال کشور است. و با رعایت مواردی از جمله قابل تغییر بودن، نداشتن معارض و یا کسب اجازه از دارنده حق تقدم و رعایت تشریفات قانونی حسب مورد در سطوح اداره، اداره کل و یا سازمان قابل انجام است

تغییر و اصلاح مندرجات اسناد ثبت احوال

مطابق قانون مدنی و قانون ثبت احوال، اسناد ثبت احوال از اسناد رسمی محسوب شده و تا زمانی که به موجب مقررات قانونی تغییر یابند یا اصلاح شوند از اعتبار قانونی برخوردارند. مراجع صلاحیتدار تغییر در مندرجات اسناد سجلی:

الف. مراجع قضائی

مراجع قضائی در رسیدگی به شکایات اشخاص دارای صلاحیت عام هستند و می توانند پس از رسیدگی به شکایات اشخاص حکم به تغییر اسناد ثبت احوال را صادر کنند. قانون ثبت احوال نیز مرجع رسیدگی به شکایات از تصمیمات هیات های حل اختلاف و سایر دعاوی مربوط به اسناد ثبت احوال را مراجع قضائی اعلام کرده است. رسیدگی به دعاوی کیفری اسناد ثبت احوال مانند غصب، جعل و ابطال اسناد در صلاحیت مراجع قضائی است.

ب. هیات های حل اختلاف

به منظور رسیدگی به اشتباهات ماموران ثبت احوال در حین تنظیم اسناد و صدور مدارک هویتی هیاتی مرکب از رئیس اداره ثبت احوال و مسئول بایگانی و یکی از کارمندان مطلع در هر اداره ثبت احوال تشکیل می شود. هدف از تشکیل این

هیات ها رسیدگی به اشتباهاتی است که ماهیت قضایی ندارد و ضرورتی به طرح آنها در مرجع قضایی نیست. قانون ثبت احوال علاوه بر رسیدگی به اشتباهات ماموران، صلاحیت های دیگری مانند تغییر نام های مغایر با جنس و زشت، ابطال اسناد موهوم و تکراری، حذف کلمات زائد به این هیاتها اعطاء نموده است. تصمیمات هیاتهای حل اختلاف پس از ابلاغ به اشخاص ذینفع ظرف مدت ۱۰ روز پس از آن قابل شکایت در مرجع قضائی صالحه می باشد.

ج. کمیسیون تغییر سن

در شرایط خاصی قانونگذار اجازه داده است تا اشخاص بتوانند سن خود را تغییر دهند و مراجع رسیدگی به این درخواست کمیسیون تشخیص سن است که با حضور فرماندار، رئیس شورای شهر، پزشک معتمد و رئیس اداره ثبت احوال (دبیر جلسه) و عضویت و ریاست قاضی دادگاه صالحه محل تشکیل می شود.

پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور

مرکز داده‌ها:

در راستای نوسازی و دگرگونی در ساختار و فرایند اداری کشور در سال ۱۳۷۶ قانون الزام اختصاص شماره ملی و کدپستی برای کلیه اتباع ایرانی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. به موجب این قانون و مصوبات بعدی وظایفی چون اختصاص شماره ملی و کدپستی (با همکاری شرکت پست)، تکمیل پایگاه اطلاعات جمعیتی و ابلاغ شماره ملی به مردم و دستگاه‌ها به عهده سازمان ثبت احوال گذاشته شد. به علاوه سازمانها و دستگاه‌های خدماتی دولتی نیز ملزم گردیدند تا علاوه بر به کارگیری شماره ملی و کدپستی در عملیات روزانه، پایگاههای اطلاعاتی خود را به نحوی ساماندهی نمایند که هر فرد با شماره ملی و کدپستی (که برگرفته از هویت فرد و محل سکونت وی می‌باشد) در کلیه سیستم‌های اختصاصی مربوطه شناخته شود. بر این اساس اقدامات زیر در جهت تشکیل مرکز داده انجام شده است:

- ا. رونوشت برداری از کلیه اسناد سجلی موجود در ادارات سراسر کشور (کلیه افراد دارای شناسنامه اعم از زنده و فوت شده)
- ب. داده آمایی و ذخیره سازی اطلاعات در یک بانک اطلاعاتی
- ج. اختصاص شماره ملی منحصر به هر فرد
- د. ایجاد بانک اطلاعات عکس افراد بالای ۱۵ سال
- ه. ایجاد بانک اطلاعات نشانی و کدپستی
- و. ایجاد شبکه درون سازمانی (اتصال ادارات ثبت احوال به پایگاه) و مبادله برخط اطلاعات
- ز. ایجاد شبکه برون سازمانی و ایجاد ارتباط بر خط با بیش از ۱۰۰ دستگاه دولتی

۳ فصل

مرکز داده ها

- شماره شناسایی ملی و کاربرد آن
- کارت های شناسایی ملی و هوشمند
- ویژگی کارت ملی هوشمند
- ارتقاء ضریب حفاظتی و امنیتی اسناد و مدارک صادره

۱- شماره شناسایی ملی و کاربرد آن

شماره شناسایی ملی که تحت عنوان شماره شناسایی (ID Number) و شماره ملی (social security) شناخته می‌شود، شماره ای یکه (unique) است که بر اساس نظام نوین طراحی سیستم‌های کاربردی، طراحی شده است و یکی از شاخصه‌های مهم دولت الکترونیک به شمار می‌آید. این شماره که به هر فرد دارای شناسنامه در ایران تخصیص می‌یابد، مبنای بازنمایی هویت افراد است و بکارگیری آن موجب می‌گردد تا ضمن رعایت حریم خصوصی افراد موجبات تحولات اساسی در نظام خدمات رسانی اداری و ارائه خدمت به صورت سریع، صحیح و دقیق بوجود آید. این شماره در بدو امر همزمان با طراحی پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور و تغذیه اطلاعات ایرانیان دارای شناسنامه به پایگاه به هر رکورد اختصاص یافت و از طرق زیر کاربردی شد.

الف) ابلاغ شماره ملی به افراد جهت بکارگیری در مراودات و تعاملات اداری از طریق:

۱. صدور کارت شناسایی ملی برای کلیه افراد واجد شرایط (بالای ۱۵ سال)

۲. اختصاص شماره ملی برای افراد تازه متولد شده همزمان با صدور شناسنامه برای نوزادان

ب) ابلاغ شماره ملی به دستگاه‌ها جهت ایجاد زیر ساخت اطلاعاتی و استفاده از فناوری اطلاعات در خدمات اداری:

از آنجائیکه استفاده از فناوری اطلاعات مستلزم آن است که دستگاه‌های اداری و سازمانهای دولتی پایگاه‌های اطلاعاتی و سیستم‌های ارتباطی خود را به منظور شناسایی و تصدیق هویت افراد فراهم آورند، لذا طی توافقی که با دستگاه‌های خدماتی به عمل آمد مقرر گردید شماره ملی اشخاص ذینفع به دستگاه‌ها ابلاغ گردد. بر این اساس تاکنون بیش از یک و نیم میلیارد شماره ملی به روش‌های برخط (on-line)، دسته ای (Batch) و موردی به دستگاه‌ها ابلاغ شده است، تا با مهیا سازی سامانه‌های خود امکان ارائه خدمات را در فضای الکترونیک فراهم نمایند.

طراحی و اجرای نظام جدید که با کلید شماره ملی انجام پدید آمده است، نه تنها موجبات شناسایی و تصدیق هویت دیجیتال ایرانیان را فراهم ساخته است بلکه نوید بخش تحولی شگرف در عرصه خدمت رسانی دولتی است.

۲- کارت‌های شناسایی ملی و هوشمند

پس از طراحی و ایجاد پایگاه اطلاعات جمعیتی کشور - که با هدف ایجاد زیر ساخت اطلاعاتی دولت الکترونیک و بهسازی نظام اداری صورت گرفت- برای فراهم ساختن امکان شناسایی افراد و تعامل با دستگاه‌های دولتی اقدام به صدور کارت شناسایی ملی برای کلیه افراد بالای ۱۵ سال گردید. با تصویب قانون الزام به کارگیری کارت شناسایی در عملیات روزانه اداری، کارت شناسایی مبنای عمل دستگاه‌ها قرار گرفته است و کلیه شهروندان ایرانی جهت برخورداری از خدمات دولتی ملزم به ارائه آن هستند. چون کارت کنونی جنبه شناسایی و احراز هویت دارد و فاقد ویژگی خدمات دهی است، لذا در نظر است در جهت ارتقای کارتهای موجود کارت شناسایی ملی هوشمند جایگزین کارت فعلی گردد تا علاوه بر امکان شناسایی و احراز هویت امکان ارائه خدمت بر روی کارت (on-card) نیز فراهم گردد. این کارت که به عنوان کلید ورود به دولت الکترونیک شناخته می‌شود موجب می‌گردد تا زمینه شناسایی افراد جامعه و آرایه خدمات به صورت سریع، دقیق و سهل توسط دستگاه‌های دولتی فراهم گردد.

به عبارتی دیگر با وجودیکه دستگاه‌های دولتی با ایجاد شبکه ارتباطی با پایگاه اطلاعات جمعیتی ثبت احوال و تشکیل بانک اطلاعات مخصوص قادرند انواع خدمات خود را به صورت الکترونیکی ارائه نمایند، لیکن با صدور کارت ملی هوشمند برخی از خدمات خاصی که جنبه اساسی دارد مانند نظام سلامت، پول الکترونیکی، بیمه اجتماعی، انتخابات و نظایر آن از طریق کارت هوشمند قابل ارائه خواهد شد.

• ویژگی‌های کارت ملی هوشمند

کارت هوشمند علاوه بر دارا بودن ویژگی‌های کارت شناسایی موجود - مانند مشخصات هویتی، شماره ملی، عکس و کدپستی - به دلیل برخورداری از حافظه الکترونیک امکان نگهداری اطلاعات بیومتریک، امضای دیجیتال و سایر اطلاعات را دارد. از اینرو نه تنها بعنوان وسیله شناسایی و تشخیص هویت افراد بلکه ارائه گر خدمات دولتی نیز خواهد بود. بطوریکه هر دستگاه می‌تواند متناسب با نیاز شناسه‌های خاصی بر روی تراشه کارت بار گذاری کرده و خدمات مخصوص به خود را در یک سیستم بهنگام (on-line) ارائه نماید.

ارتقای ضریب حفاظتی و امنیتی اسناد و مدارک صادره

اسناد و مدارک سازمان ثبت احوال بعنوان اصلی ترین سند احراز هویت و تابعیت ایرانیان قلمداد می شود و اکثر مراودات و داد و ستد های اداری، اقتصادی و اجتماعی بوسیله آن انجام می گیرد. به عبارتی در دنیای جدید از یک سو شناخت و رسمیت افراد هر کشور از طریق اسناد رسمی محرز می گردد و از سوی دیگر شهروندان بدون برخورداری از این اسناد امکان دریافت حقوق شهروندی را نمی یابند. لذا به همین دلیل امکان دارد این اسناد و مدارک مورد سوء استفاده، جعل و یا سرقت افراد غیر قرار گیرد و موجب پدید آیی مشکلاتی نظیر بر هم خوردن نظم اجتماعی و اعتماد عمومی گردد. پس بدلیل نقش حیاتی این اسناد و مدارک (از جمله شناسنامه و گواهی ها) در تمام شئون زندگی اداری و اجتماعی ایمنی و امنیت آن بعنوان یک ضرورت اساسی همواره مطرح بوده است، در این راستا سازمان به مدد تکنولوژی پیشرفته در حوزه چاپ اقدام به طراحی اسناد و مدارک بر اساس ویژگی های غیر قابل جعل نموده است. که شامل ویژگیهای زیر است.

۱. طراحی و چاپ: برخی از ویژگی های مرحله طراحی اسناد و مدارک به شرح ذیل است: چاپ برجسته، چاپ اینتگلیو، چاپ جدا شونده، ریز نوشته، الصاق هولوگرام و روکش امنیتی (لامینیت).
۲. در مرحله صدور نیز علاوه بر تطبیق اطلاعات اسنادی با پایگاه اطلاعات جمعیت به صورت (on-line) اسناد و مدارک به صورت رایانه ای و با استفاده از چاپگر صادر می گردد که ارتقای ضریب امنیتی و حفاظتی اسناد و مدارک را موجب شده است.

نقش ثبت احوال در دولت الکترونیک

ایجاد و بهره برداری از دولت الکترونیک نیازمند فراهم سازی زیر ساخت ها، بسترها و امکانات مختلف اعم از سخت و نرم افزاری، سازماندهی، مدیریت، قوانین و مقررات و... می باشد که برخی از آنها شامل ایجاد درگاه مشترک یا درگاه دولت (government portal)، ایجاد شبکه گسترده و ایمن اینترنتی، ایجاد مرکز داده (Data center)، ایجاد مراکز ارائه خدمات دولتی، اختصاص شماره ملی یکجهت ورود به دنیای دیجیتال و بهره گیری از خدمات، قراردادن اطلاعات و خدمات بر روی شبکه اینترنت و ایجاد مرکز سازماندهی و مدیریت شبکه و پشتیبانی می باشد.

از سویی سازمان ثبت احوال به دلیل برخورداری از اطلاعات انسانی و پتانسیل های زیر می تواند نقش های زیر را در برقراری دولت الکترونیک ایفا نماید.

- ا. پوشش کامل ثبت وقایع حیاتی و ثبت به موقع تحولات در تمام نقاط کشور (کلیه شهرها، روستاها و مناطق عشایری).
- ب. ایجاد پایگاه فراگیر بر اساس اسناد ثبتی (بیش از ۱۰۰ میلیون رکورد آمار جمعیتی).
- ج. اختصاص شماره ملی یکجهت به کلیه جمعیت دارای شناسنامه کشور
- د. صدور ۱۰۰ درصدی کارت شناسایی ملی برای واجدین شرایط.
- ه. ایجاد شبکه کامل داخلی و بهنگام سازی اطلاعات پایگاه به مجرد ثبت وقایع جدید در اقصی نقاط کشور.
- و. تشکیل شبکه خارجی (اتصال سایر دستگاه ها به پایگاه اطلاعات جمعیتی) و فراهم سازی امکان استفاده از اطلاعات پایگاه.

با توجه به این موارد نتیجه می شود که پتانسیل های و ظرفیت های سازمان ثبت احوال در حوزه های تشکیل پایگاه اطلاعات جمعیتی، اختصاص شماره ملی، ایجاد شبکه فراگیر درون و برون سازمانی و صدور کارت شناسایی ملی برای واجدین شرایط مهیا گر زیر ساخت اطلاعاتی دولت الکترونیک می باشد. و موجبات ایجاد نظام نوین اداری و خدمات رسانی دیجیتالی می گردد و ذیلاً به مهمترین نقش ثبت احوال در ایجاد دولت الکترونیک اشاره می گردد.

ثبت احوال و دولت الکترونیک

۴ فصل

نقش ثبت احوال در دولت الکترونیک

- ایجاد شبکه درون و برون سازمانی برای ارائه خدمات (استعلام الکترونیک)
- تولید و انتشار داده آماری
- سامانه استعلام الکترونیکی هویت ملی
- ارائه خدمات به صورت الکترونیکی
- دفاتر پیشخوان دولت
- ثبت احوال و مشارکت در طرح اقتصادی دولت

۱- ایجاد شبکه درون و برون سازمانی جهت ارائه خدمات (استعلام الکترونیک)

همچنان که می دانیم در دنیای امروزین شرط لازم برای پاسخگویی دولت به مطالبات شهروندان و ارائه خدمات به آنها در وهله اول مستلزم تصدیق هویت و شناسایی افراد است. در این راستا سازمان ثبت احوال کشور به دلیل نقش تعیین گری و رسمیت بخشی به هویت اشخاص (ثبت هویت) نه تنها موجبات انسجام بخشی هویت اجتماعی را فراهم می سازد بلکه یاری گر دستگاه های دولتی در شناسایی افراد و ارائه خدمات می باشد. تا قبل از فراگیر شدن تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات شناسایی و تشخیص هویت افراد از طریق ارائه مدارک کاغذی (نظیر شناسنامه) انجام می گرفت. لکن رفته رفته بر اثر پیشرفت های حاصله در حوزه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات این سازمان با طراحی و ایجاد پایگاه اطلاعات جمعیت کشور و اختصاص شماره یکه (شماره ملی) و همچنین ایجاد شبکه ارتباطی بر خط (on-line) با دستگاه های دولتی یا به عرصه تکنولوژی اطلاعات گذاشت و امکان شناسایی دیجیتالی را فراهم ساخت به طوری که هر دستگاه دولتی با ایجاد ارتباط بر خط (on-line) با پایگاه سازمان و تشکیل پایگاه اطلاعات مخصوص به خود (با کلید شماره ملی) امکان شناسایی دیجیتالی افراد جهت ارائه خدمات سریع، مطمئن و کارآمد را به شهروندان فراهم ساخته است. از سویی این سازمان در حوزه داخلی با دارا بودن شبکه وسیع اداری (۱۰۰۴ اداره و نمایندگی) و ارتباط دیجیتالی ۶۳۲ اداره، نمایندگی، بیمارستان و آرامستان با پایگاه، نیازهای اطلاعاتی را به صورت برخط (on-line) مبادله می نمایند و علاوه با قرار دادن برخی از خدمات، خود بر روی بستر اینترنت، خدمات کارآمدی را به شهروندان ارائه می نماید.

۲- تولید و انتشار داده های آماری

امروزه اطلاعات اساس تصمیم گیری به شمار می آید و علم آمار که با پردازش داده ها و تبدیل آنها به اطلاعات مورد نیاز زمینه اتخاذ تصمیم را فراهم می کند، یکی از مهمترین علوم محسوب می شود و کاربردهای مختلفی در حوزه های متنوع دارد. سازمان ثبت احوال دارای پتانسیل های قوی در تولید آمار و اطلاعات جمعیتی است که در حالت ایده آل این داده ها می تواند در برنامه ریزیهای اقتصادی اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد. آمارهای تولیدی این سازمان شامل ولادت، وفات، ازدواج و طلاق می باشد که می تواند در تحقق اهداف توسعه ای کشور از جمله بهبود نظام سلامت و بهداشت عمومی، گسترش آموزش و رشد و توسعه اقتصادی منظور گردد. از آنجائی که این آمارها به صورت ثبتي تولید

می گردد، نسبت به سایر شیوه های گرد آوری آمارها قابل اتکا تر و کم هزینه تر است و همواره در دسترس است. طبق قانون و به دلیل ماهیت وظایفی که بر عهده سازمان ثبت احوال کشور است جمع آوری و تهیه آمارهای انسانی و انتشار آن در این سازمان انجام می گیرد. به همین منظور برای بهبود نظام تولید و انتشار آمارها اخیراً با طراحی و راه اندازی شبکه جمع آوری آمارهای حیاتی در سطح کلیه ادارات کشور به صورت برخط (on-line) تلاش می گردد تا متناسب با نیازهای مراجع سیاستگذار، اجرایی، علمی و مردم عادی آمارها در دو سطح عمومی و تخصصی انتشار یابد. بعلاوه سامانه ای تحت عنوان سامانه تهیه گزارشات آماری با استفاده از پایگاه اطلاعات جمعیت طراحی و بکار گرفته شده است. گزارشات این سامانه شامل اقلام آماری و جمعیتی مبتنی بر اسناد ولادت، وفات، ازدواج و طلاق می باشد که در اختیار کاربران واقع در ادارات استان ها و کاربران ستادی سازمان بصورت آنلاین قرار می گیرد. همچنین با انتشار آمارها به صورت سالنامه، خبرنامه فصلی، ماهنامه و فصلنامه تخصصی جمعیتی و آمارهای سفارش شده از سوی مراجع تلاش می گردد، این وظیفه مهم به طور اساسی انجام گیرد. هم اکنون این سازمان با اکثر مراکز دانشگاهی، پژوهشی، وزارتخانه ها و نهاد های دولتی ارتباط آماری و تبادل نشریه دارد و آمادگی خود را جهت تبادل تجربیات در زمینه تهیه و انتشار آمارهای تخصصی با اعضاء محترم آکو اعلام می دارد.

۳- سامانه استعلام الکترونیک هویت ملی:

تأیید و یا تصدیق هویت اشخاص در فضای مجازی از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است چرا که در این فضا اشخاص مدارک مکتوب ارائه نمی کنند و یا خود در محل دریافت خدمت حاضر نیستند. به دلیل نیاز دستگاهها و نهادهای ذیربط به اخذ مشخصات و یا اطمینان یافتن از صحت اطلاعات ارائه شده، شبکه استعلام الکترونیک بین دستگاه های مجاز و پایگاه داده سازمان ایجاد شده است و دستگاهها به صورت برخط (on-line) اقدام به استعلام از پایگاه داده ثبت احوال می نمایند. هم اکنون حدود ۱۰۰ دستگاه دولتی اعم از وزارتخانه ها، موسسات دولتی و ادارات اجرایی به این پایگاه متصل هستند و عملیات روزانه شناسایی و تشخیص هویت از طریق این سامانه انجام می پذیرد. بعلاوه دستگاه ها نیز با تشکیل سامانه های اطلاعاتی مخصوص به خود با محوریت پایگاه داده و کلیدشماره ملی تحول شگرفی را در حوزه خدمات رسانی پدید آورده اند.

۴- ارائه خدمات به صورت الکترونیکی:

همزمان با تحولات صورت گرفته در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و لزوم ایجاد و ارائه خدمات بر بستر الکترونیک جهت ارائه خدمات سریع، صحیح و کم هزینه سازمان نیز اقدامات اساسی رادر جهت ارائه خدمات در بستر الکترونیکی آغاز نموده است و هم اکنون اغلب خدمات از جمله دریافت خدمات مربوط به تغییر نام، نام خانوادگی، درخواست صدور کارت شناسایی ملی، صدور گواهی ها و... در این بستر قابل ارائه می باشد، سازمان در صدد است در آینده نزدیک اکثر خدمات خود را از این طریق به مردم ارائه نماید.

دفاتر پیشخوان دولت:

سازمان ثبت احوال از پر مراجعه ترین دستگاه های دولتی و محل مراجعه عمومی مردم شهری یا روستایی است و بدلیل گستره وسیع جغرافیایی و پراکنده گی کشور امکان ایجاد ادارات ثبت احوال در تمام نقاط کشور امکان پذیر نیست. لذا برای گسترش دسترسی مردم به خدمات ثبت احوال با همکاری بخش خصوصی اقدام به تاسیس دفاتر پیشخوان خدمات الکترونیک هویت ملی نموده است که تاکنون حدود ۱۰۰ دفتر در شهرهای بزرگ راه اندازی گردیده و در نظر است این دفاتر متناسب با نیاز جامعه در کلیه مناطق کشور گسترش یابد تا ضمن کم کردن سفرهای درون و برون شهری مردم امکان دسترسی نزدیک به مراکز ارائه خدمات ثبت احوال فراهم شود.

ثبت احوال و مشارکت در طرح های اقتصادی دولت

طرح تحول اقتصادی و تخصیص و توزیع سهام عدالت از جمله طرح های اقتصادی مهم دولت به منظور اجرای عدالت اقتصادی است. اجرای این طرحها منوط به شناسایی صحیح و دقیق افراد و خانوارها می باشد تا اولاً کلیه افراد واجد شرایط را شامل گردد و ثانیاً از استفاده تکراری آن جلوگیری بعمل آید. در همین راستا برای حصول اطمینان از صحت اطلاعاتی که از طریق فرمهای مخصوصی جمع آوری گردیده بود کلیه رکوردها با اطلاعات پایگاه تطبیق و راستی آزمایی گردید که بر اساس آن ۶۰ میلیون رکورد اطلاعات دریافتی از ۱۵ میلیون خانوار ایرانی در ارتباط با طرح تحول اقتصادی و ۳۵ میلیون اطلاعات مربوط به سهام عدالت با پایگاه داده تطبیق داده شد.

خدمات ثبت احوال به ایرانیان خارج از کشور

مطابق قانون مدنی کلیه ایرانیان خارج از کشور از خدمات کنسولی از جمله خدمات ثبت احوال بهره‌مند می‌گردند. امور ثبت احوال ایرانیان خارج از کشور توسط نمایندگی های جمهوری اسلامی ایران صورت می‌گیرد. این مأموران قبل از اعزام طی دوره های آموزشی که از طرف سازمان ثبت احوال برگزار می‌گردد با قوانین، وظایف و فعالیت‌های ثبت احوال آشنا می‌گردند تا بتوانند خدمات ثبت احوال را به نحو مناسب در کنسولگری ها ارائه نمایند.

برای ایجاد تسهیلات بیشتر برای ایرانیان خارج از کشور اداره کل امور هویتی ایرانیان خارج از کشور به عنوان رابط بین وزارت امور خارجه (کنسولگری ها) و ادارات ثبت احوال عمل می‌نماید و علاوه بر ارائه آندسته از خدماتی که از طریق کنسولی ها قابل ارائه نیست، آخرین دستورالعمل ها، بخشنامه ها، رویه های انجام کار رانیز به آنان اعلام و با وصول اسناد صادره بر کار شان نظارت می‌کند.

اسناد و مدارک مورد نیاز جهت ثبت وقایع توسط سازمان ثبت احوال تهیه و در اختیار آنان قرار می‌گیرد. نمایندگی های جمهوری اسلامی ایران بخشی از خدمات ثبت احوال را راسا ارائه و برخی دیگر را به ایران جهت اقدام ارسال می‌کنند.

مطابق قانون ثبت احوال ولادت و فوت ایرانیان خارج از کشور باید به مأموران کنسولی محل اقامت و در صورت عدم وجود نمایندگی به نزدیک ترین کنسولگری و یا به سازمان ثبت احوال در ایران اعلام شود.

هم اکنون بیش از ۱۴۰ نمایندگی خدمات ثبت احوال را به ایرانیان مقیم خارج از کشور در اقصی نقاط عالم ارائه می‌کنند.

اتباع ایرانی خارج از کشور علاوه بر ثبت ولادت و وفات که در دفاتر کنسولی انجام می‌گیرد وقایع ازدواج و طلاق خود را از طریق مقامات صلاحیتدار محلی تعیین شده توسط نمایندگی ها به ثبت می‌رسانند و اینگونه اسناد در حکم اسناد رسمی محسوب می‌گردد و از اعتبار سند ثبت شده در داخل کشور بر خودار است.

خدمات ثبت احوال به ایرانی‌های ساکن خارج از کشور و اتباع خارجی ساکن ایران

فصل

- خدمات به ایرانیان ساکن خارج از کشور
- ارائه خدمات ثبتی به اتباع سایر کشورها ، ساکن در ایران
- ثبت ولادت
- ثبت وفات
- ثبت ازدواج و طلاق
- نتیجه گیری

ارائه خدمات ثبتی به اتباع سایر کشورها

ثبت ولادت

سازمان ثبت احوال کشور علاوه بر ثبت هویت و ارائه خدمات سجلی به اتباع خود وقایع حیاتی اتباع خارجی مقیم ایران را ثبت و متعاقبا خدمات سجلی ارائه می نماید. بر این اساس در صورتیکه عضوی از اعضاء اتباع خارجه در ایران متولد و یا فوت نماید، بستگان قانونی آنها می توانند با در دست داشتن گواهی ولادت یا گواهی وفات صادره از بیمارستان ها به هر یک از ادارات ثبت احوال مراجعه و اقدامات لازم را برای ثبت ولادت و یا وفات بعمل آورند. این گواهی ها بعنوان سند رسمی دولت ایران می تواند در کشور متبوع عضو برای اقدامات حقوقی و یا اخذ مدارک هویتی (شناسنامه) و خروج از کشور مورد استفاده قرار گیرد و بعلاوه در داخل کشور ایران نیز بعنوان سند رسمی جهت اخذ پروانه اقامت و یا کسب تابعیت ایران مورد عمل قرار گیرد. ثبت ولادت

ولادت اتباع خارجی مقیم ایران از طریق والدین یا مقامات رسمی به ادارات ثبت احوال اعلام و ثبت می گردد و چنانچه مطابق قانون مدنی تبعه دولت ایران شناخته شوند شناسنامه ایرانی دریافت می نمایند. در غیر اینصورت به آنها گواهی ولادت اتباع خارجی در ایران داده خواهد شد. این قبیل افراد پس از رسیدن به سن ۱۸ سالگی و با رعایت برخی شرایط می توانند تابعیت ایران را کسب نمایند و شناسنامه ایرانی دریافت کنند.

ثبت فوت:

فوت اتباع خارجی ساکن در ایران توسط مقامات رسمی (نیروی انتظامی و...) به ثبت احوال محل اعلام و به ثبت می رسد و پس از ثبت واقعه مراتب از طریق وزارت امور خارجه به اطلاع نمایندگی آن کشور در ایران می رسد.

ثبت ازدواج و طلاق:

چنانچه واقعه ازدواج در دفاتر رسمی ازدواج و طلاق ایرانی به ثبت برسد مراتب به اداره ثبت احوال محل اعلام می شود. کنسولگری های مقیم ایران هم چنانچه اجازه ثبت واقعه ازدواج یا طلاق اتباع خود را داشته باشند باید مراتب را جهت ثبت در دفاتر ثبت احوال به اداره ثبت احوال محل اعلام نمایند

نتیجه‌گیری:

با عنایت به مراتب سازمان ثبت احوال جمهوری اسلامی ایران با به خدمت گرفتن تکنولوژی های نوین از جمله تکنولوژی اطلاعاتی و ارتباطی و تشکیل پایگاه داده، نقش مهمی در ایجاد زیر ساخت اطلاعاتی دولت الکترونیک ایفا کرده است و رهاورد این مهم از یک سو تحول شگرف در نظام سیاستگذاری و برنامه‌ریزی کشور در زمینه ی فراهم آوردن فرصتهای برابر و عادلانه برای آحاد مردم و تخصیص کارآمد منابع در حوزه‌های مختلف اقتصادی سیاسی و اجتماعی بوده است و از سوی دیگر با ایجاد نظام جامع شناسایی ایرانیان و ایجاد شبکه ارتباطی درون و برون دستگاهی موجبات پویایی و کارآمدی نظام اداری در ارائه خدمات برخط به مردم و سایر دستگاه‌های دولتی گردیده است.

نتیجه‌گیری

